

Humanitaarinstituut soosib vaba mõtet

"Haridus ei ole kaup ega teenus," leiab Eesti Humanitaarinstituudi rektor Rein Raud. Tema hinnangul kuulub haridus olemuslikult kultuurilise keskkonna juurde — ilma selleta variseks kogu kultuurisüsteem kokku.

Kõrgkooli esmaseks ülesandeks peabki Rein Raud mitte koolitus-teenuse müümist, vaid oma kultuurilise ja haridusideoloogilise selgroo kujundamist. Kuidas see selgroog haakub ühiskonnaelu erinevate nurkadega, on humanitaarinstituudi rektori sõnul juba kokkuleppimise asi.

"Kui me järgiksime ka hariduses vaid turumajanduslikke aspekte, poleks teaduslikel fundamentaaluuringutel mõtet, sest neist pole mingit kasu," arutleb Rein Raud. "Milleks uurida aatomeid-elektrone — kasulik on luua uus magnetofon või mõni muu tarbekaup."

Samas teavad kõik, et tegelikkuses nii lihtsad põhimõtted ei toimi. "Ka tehniline areng ja see, kuidas inimene suudab selle tingimustes ellu jääda, sõltub suuresti kultuurilisest keskkonnast," kinnitab Rein Raud. Eesti Humanitaarinstituut — esimene erakõrgkool taasiseseisvunud Eestis, ongi rektori sõnul püüdnud toetada just kultuurilist tervikut.

"Me tahame oma koolis säilitada interdistsiplinaarset keskkonda, kus kultuuri erinevad valdkonnad ei seisa üksteisest lahuses," selgitab Rein Raud. "Meie jaoks ei ole haridus teatud kitsaste ametioskuste õppimine, vaid iseseisva mõtlemise arendamine." Viimast läheb rektori hinnangul vaja mis tahes eluvaldkonnas või ametis.

Kõrgkoolide rohkus loob mõtteviiside dialoogi

Eesti Humanitaarinstituut soosib Rein Raua kinnitusele valikuvabadust ja mitmekesisust. Tudengid "liiguvad" küllaltki vabalt kümne õppetooli vahel. "See on ainult tervitatav, kui sotsioloogia üliõpilane tahab kuulata ka kunstiajaloo loenguid," kinnitab Rein Raud.

Rektori hinnangul on maailma mõtestamise protsessi üks suuremaid hädasid see, et erinevad distsipliinid ei kõnele üksteisega. "Majandusteadlased näevad maailma kui kaupade ja rahahunnikute ringlemist, ökoloogid

Eesti Humanitaarinstituudi rektor Rein Raud näeb haridust kui kultuuriehitist, mida kõik omal moel ehitavad.

RAUNO VOLMAR

kui mudamassiivide ja saasta liikumist," arutleb Rein Raud. "Arusamine, et tegelikult on kogu aeg tegemist ühe ja sama maailmaga, kus inimesed elavad, kipub kaduma." Tema sõnul tahab humanitaarinstituut olla selle tõsiasi meeldetuletajaks.

Eesti Humanitaarinstituut on loomisest saati (1988) püüdnud oma nurgakivisid kindlalt paika panna. "Esmalt oli tegevuse põhimõtteks eelkõige ideoloogiline sõltumatus," meenutab Rein Raud. "Hiljem seadsime eesmärgiks ka koolkondliku erinevuse teistest kõrgkoolidest."

Kui Tartu Ülikoolis domineerisid Põhja-Ameerika mõjutused, valis humanitaarinstituut rektori sõnul teadlikult briti suuna. Kuna riigikõrgkoolides oli heal järjel teadus- ja analüütiline filosoofia, võttis erakõrgkool õppekavadesse kontinentaalse filosoofia.

"Me üritame vältida dubleerimist," kinnitab Rein Raud. "Samas hoiame

nii ära ühe aine sees ühe mõtteviisi konveiermeetodil tootmise." Kui riigis on ainult üks ülikool, pole tegelikult ühtegi, on rektor veendunud. Kultuurikeskkonnas, ka iga distsipliini sees, peab tema väitel olema koolkondlik, mõtteviiside dialoog.

Otsingud on punktisummast tähtsamad

Humanitaarinstituut pakub mõtteviiside dialoogi järgmistes valdkondades: ajalugu, arheoloogia, anglistika, filosoofia ja võrdlev kultuuriteooria, kirjandusteooria ja semiootika, germanistika, orientalistika, romanistika, sotsioloogia ja teatriõpe.

Olenemata valitud erialast on suur tähtsus võrkeeltele. Üliõpilased võivad õppida ladina, kreeka, inglise, saksa, hollandi, prantsuse, hispaania, portugali, itaalia, jaapani, hiina, sanskriti, tiibeti, heebrea ja hea organiseerimise korral ka teisi keeli.

"Meie tudengid on teiste kõrgkoolide omadest ehk pisut boheemlaslikumad vabamõtlejad," iseloomustab rektor Rein Raud kooli väikest, 200-liikmelist üliõpilaskonda. Humanitaarinstituut annab neile vabad käed — punktide kokkuarvamisest tähtsamad on igapäevase sisemised otsingud ja avastused.

"Üliõpilane ei pea kohe esimesel aastal ennast mingile erialale registreerima — ta võib ringi vaadata, kuulata teda huvitavaid loenguid, soovi korral muidugi ka eksameid teha ja punkte koguda," räägib Rein Raud. Nii mõnigi noor inimene avastab selle aasta jooksul enda jaoks uusi võimalusi.

Kuigi keskmiseks stuudiumi pikkuseks peetakse humanitaarinstituudis viis-kuus aastat, võivad üliõpilased seal õppida nii kaua, kui tahavad — kasvõi 15 aastat. Ühed õpivad vahepeal välismaal, teised töötavad. Humanitaarinstituudi loengutes kohtab neidki inimesi, kes on lõpetamiseks vajaliku

punktisumma pea kaks korda ületanud, kuid ei soovi ikka veel diplomit saada.

Kõrgkoolide omavahelisest konkurentsist peab Rein Raud tähtsamaks üksteisele avatust ja koostööd. "Oleks mõttetu väita, et väike humanitaarinstituut jagab suure Tartu Ülikooliga humanitaarvaldkonda," leiab ta. Tartu Ülikool vastutab Rein Raua hinnangul kogu ühiskonna harimise eest — ta ei saa enda kanda võtta kitsaid koolkondlike suundi. Humanitaarinstituut on seevastu nii väike, et võib teadlikult toetada mingit marginaalset suunda, et sellel ka hääli oleks.

"Minu meelest ei ole olemas haridusturgu, kus erinevad õppeasutused rebivad oma niši või osa pärast," ütleb Rein Raud. "Haridus on pigem justkui kultuuriehitus, mida erinevad osalised erineval viisil ehitavad, püsti hoiavad ja kasutavad."

PILLE LIIMAL